

Dziko żyjące pszczoły (Hymenoptera: Apoidea, Apiformes) ogrodów botanicznych w Bydgoszczy

Anna Sobieraj-Betlińska, Lucyna Twerd

Katedra Biologii Środowiska, Wydział Nauk Biologicznych, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego,
al. Ossolińskich 12; 85-093 Bydgoszcz, e-mail: anna.sobieraj@ukw.edu.pl

50. Zjazd Ogrodów Botanicznych i Arboretów w Polsce

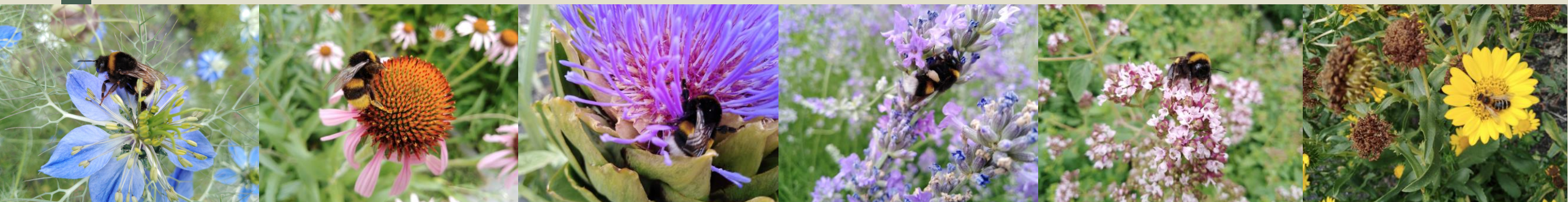

z Konferencją naukową
Badania i Ochrona Różnorodności Roślin w Świetle Celów GSPC 2020
w Dobie Globalnych Zmian Klimatycznych
17-18 czerwca 2021 Bydgoszcz

Wstęp

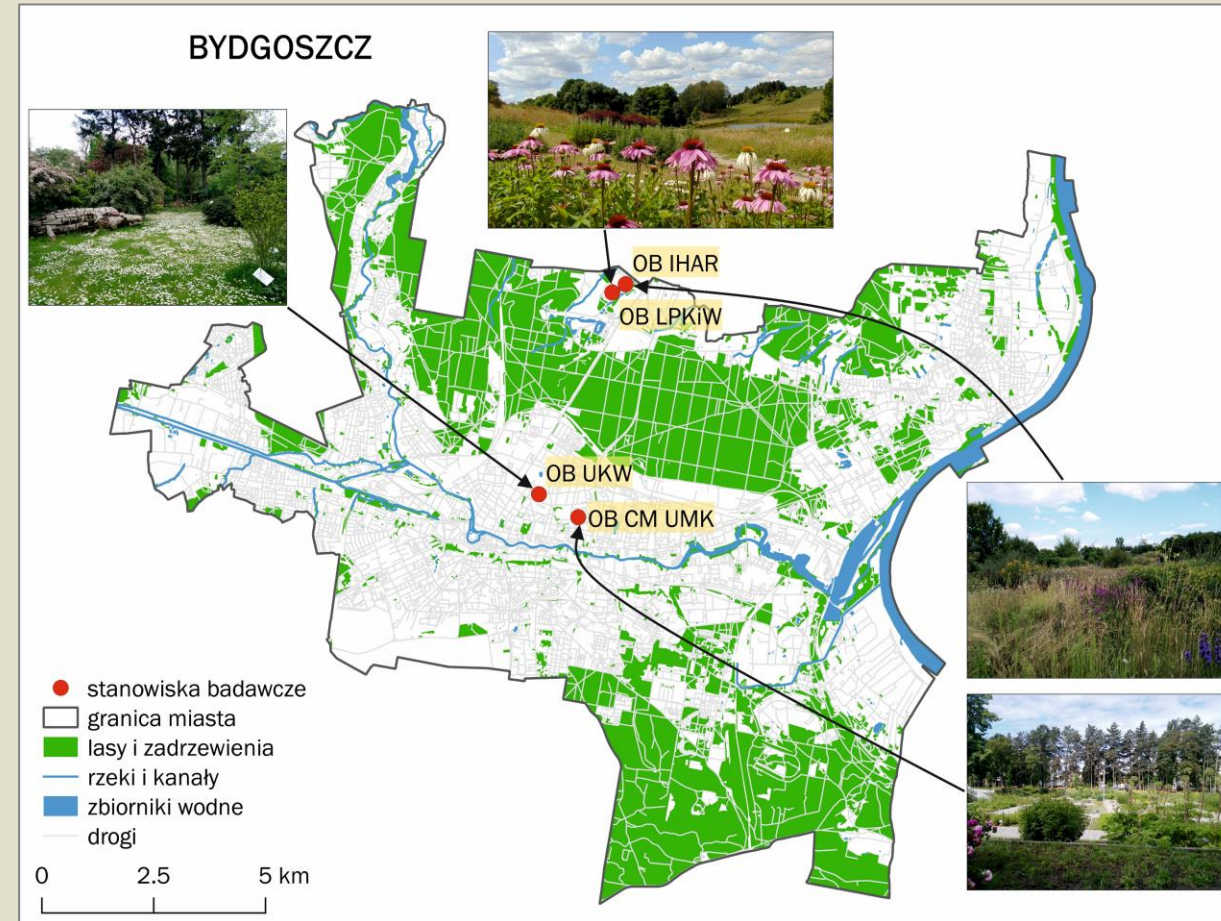
Ogrody botaniczne oraz ogrody roślin leczniczych i kosmetycznych w mieście stanowią bardzo interesujące miejsca do badań nad dziko żyjącymi pszczołami (Apiformes) dzięki dużemu nagromadzeniu zarówno roślin nasadzonych, jak i dziko rosnących. Rośliny te są ważnym źródłem pokarmu dla owadów zapylających i tym samym decydują o ich występowaniu.

Teren badań i metody

- W 2019 roku prowadzono w Bydgoszczy (północna Polska) badania nad dziko żyjącymi pszczołami w czterech następujących ogrodach:
  - Ogród Botaniczny Leśnego Parku Kultury i Wypoczynku (OB LPKiW),
  - Ogród Botaniczny Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin (OB IHAR),
  - Ogród Botaniczny Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego (OB UKW),
  - Ogród Roślin Leczniczych i Kosmetycznych Collegium Medicum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (OB CM UMK).
- Materiał entomologiczny zebrano przy wykorzystaniu metody transektów liniowych (pasów) używając w tym celu standardowej siatki entomologicznej (Banaszak 1980). Próby pobierano od kwietnia do sierpnia, raz w miesiącu.

Obszar badań.

Wyniki

- Łącznie wykazano 164 gatunki Apiformes (33,9% fauny krajowej pszczół), z czego 27 taksonów było rzadkich i/lub zagrożonych (16,5% fauny pszczół badanych ogrodów) (Banaszak 2004), a 12 objętych częściową ochroną prawną w Polsce (Rozporządzenie...2016).
- Taksonami o najwyższym statusie zagrożenia (VU – gatunki narażone) były: *Andrena alfkenella*, *A. fulvida*, *A. lepida*, *A. nasuta*, *A. potentillae*, *A. viridescens*, *Hylaeus punctatus* i *Nomada opaca*.
- Pszczoły badanych ogrodów reprezentowały gatunki należące do sześciu rodzin: Colletidae (21 gatunków), Andrenidae (36), Halictidae (38), Melittidae (5), Megachilidae (26) i Apidae (38).

Wyniki cd.

Bombus pascuorum.

Bombus hortorum.

Kategorie zagrożenia i rzadkości oraz stopień ochrony prawnej Apiformes ogrodów botanicznych Bydgoszczy.

Rodzina	Gatunek	Kategoria zagrożenia i rzadkości oraz status prawny w Polsce	OB LPKIW	OB IHAR	OB UKW	OB CM UMK
Colletidae	<i>Hylaeus cornutus</i> Curtis, 1831	DD, rm		+		
	<i>Hylaeus gracilicornis</i> (Morawitz, 1867)	DD, rm		+		
	<i>Hylaeus gredleri</i> Förster, 1871	DD, rm	+	+	+	+
	<i>Hylaeus leptocephalus</i> (Morawitz, 1870)	DD	+			+
	<i>Hylaeus moricei</i> (Friese, 1898)	DD, rm		+		
	<i>Hylaeus paulus</i> Bridwell, 1919	DD, rm		+		
	<i>Hylaeus pictipes</i> Nylander, 1852	DD		+		
	<i>Hylaeus punctatus</i> (Brullé, 1832)	VU, rm		+		+
	<i>Hylaeus signatus</i> (Panzer, 1798)	DD, rm		+		
	<i>Hylaeus styriacus</i> Förster, 1871	DD, rm	+	+		+
Andrenidae	<i>Andrena alfkenella</i> Perkins, 1914	VU, rm		+		
	<i>Andrena fulvida</i> Schenck, 1853	VU, rm		+		
	<i>Andrena lepida</i> Schenck, 1861	VU, rm	+			
	<i>Andrena nasuta</i> Giraud, 1863	VU, rm	+			
	<i>Andrena potentillae</i> Panzer, 1809	VU, rm	+			
	<i>Andrena proxima</i> (Kirby, 1802)	LC		+		
	<i>Andrena viridescens</i> Viereck, 1916	VU, rm		+		
Halictidae	<i>Halictus leucaheneus</i> Ebmer, 1972	rm	+			
	<i>Lasioglossum intermedium</i> (Schenck, 1868)	DD, rm		+		
	<i>Lasioglossum sabulosum</i> (Warncke, 1986)	rm	+	+		
	<i>Lasioglossum semilucens</i> (Alfken, 1914)	DD, rm		+		+
Megachilidae	<i>Anthidium oblongatum</i> Illiger, 1806	DD, vrm	+			
	<i>Trachusa byssina</i> Panzer, 1798	rm	+	+		+
Apidae	<i>Anthophora plumipes</i> Pallas, 1772	§		+	+	+
	<i>Bombus hortorum</i> Linnaeus, 1761	§	+	+	+	+
	<i>Bombus humilis</i> Illiger, 1806	§		+		
	<i>Bombus hypnorum</i> Linnaeus, 1758	§		+	+	+
	<i>Bombus lapidarius</i> Linnaeus, 1758	§	+	+		+
	<i>Bombus pascuorum</i> Scopoli, 1763	§	+	+	+	+
	<i>Bombus pratorum</i> Linnaeus, 1761	§		+	+	+
	<i>Bombus ruderarius</i> Müller, 1776	§		+		
	<i>Bombus sylvarum</i> Linnaeus, 1761	§	+	+		
	<i>Bombus terrestris</i> Linnaeus, 1758/ <i>lucorum</i> Linnaeus, 1761 (<i>Terrestris bombus</i>)	§	+	+	+	+
	<i>Bombus veteranus</i> Fabricius, 1793	§		+		
	<i>Eucera nigrescens</i> Pérez, 1879	DD, rm	+	+		
	<i>Nomada bifasciata</i> Olivier, 1811	DD, rm	+	+		+
	<i>Nomada opaca</i> Alfken, 1913	VU, rm	+	+		
	<i>Tetralonia malvae</i> Rossi, 1790	rm	+			
<i>Tetraloniella dentata</i> Germar, 1839	§	+				

Objaśnienia: Kategorie zagrożenia i rzadkości (Banaszak 2004) oraz status prawny w Polsce (Rozporządzenie...2016): VU – gatunek narażony, LC – najmniejszej troski, DD – o danych niepełnych; vrm – gatunek bardzo rzadko spotykany, rm – rzadko spotykany; § – gatunek objęty częściową ochroną gatunkową w Polsce.

Wyniki cd.

- Większość pszczół ogrodów okazała się:
  - **endogeiczna** (51,8% gatunków; 60,4% osobników),
  - **polilektyczna** (61,0% gatunków; 72,0% osobników),
  - **samotna** (66,5% gatunków; 66,8% osobników) i
  - **średnich rozmiarów ciała** (64,0% gatunków; 57,1% osobników).

Udział grup funkcjonalnych dziko żyjących pszczół w ogrodach botanicznych Bydgoszczy.

Cechy funkcjonalne	S	% S	N	% N
Lektyzm				
oligolektyczne	33	20,1	679	22,8
polilektyczne	100	61,0	2141	72,0
Zachowanie społeczne				
samotne	109	66,5	1988	66,8
eusocjalne	24	14,6	832	28,0
pasożytnicze	31	18,9	155	5,2
Sposób gniazdowania				
jamki	34	20,7	745	25,0
„ule”	13	7,9	275	9,2
gleba	85	51,8	1798	60,4
?	1	0,6	1	0,0
Wielkość ciała				
małe	52	31,7	1131	38,0
średnie	105	64,0	1699	57,1
duże	7	4,3	145	4,9

Objaśnienia: S – liczba gatunków, N – liczba osobników, ? – atrybut nieznan.

Wyniki cd.

- Łączna liczba stwierdzonych gatunków Apiformes w poszczególnych ogrodach botanicznych wyniosła:

113 gatunków

OB LPKiW – 60 ha

123 gatunki

OB IHAR – 5,5 ha

58 gatunków

OB CM UMK – 3500 m²

42 gatunki

OB UKW – 2,33 ha

Podsumowanie

Wyniki badań nad Apiformes czterech bydgoskich ogrodów botanicznych wskazują, że pomimo negatywnego wpływu urbanizacji na zgrupowania dzikich pszczół, przestrzenie miejskie mogą również służyć jako ich środowiska ostojowe.

Bibliografia

- Banaszak J. 1980. Studies on methods of censusing the numbers of bees (Hymenoptera, Apoidea). *Polish Ecological Studies*, 6(2): 355–366.
- Banaszak J. 2004. Apidae. [w:] Bogdanowicz W., Chudzicka E., Pilipiuk I., Skibińska E. (red.). *Fauna Polski. Charakterystyka i wykaz gatunków. Tom 1.* Muzeum i Instytut Zoologii Polskiej Akademii Nauk, Warszawa: 358–362.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2016 poz. 2183).

Dziękujemy za uwagę

